

9

Ze hebben geen afgeronde opleiding, nooit gewerkt, verkeerde vrienden, in een aantal gevallen drugs gebruikt en zijn soms in aanraking geweest met justitie. Ze weten niet wat ze kunnen of willen. Ze willen het wel proberen: hun handen uitsteken op de Stelling van Amsterdam. De verdedigingslinie met 42 forten rondom Amsterdam is veranderd in een verdedigingslinie tegen werkloosheid en achterstand. Circa tweehonderd jongeren per jaar werken in de natuur op en rondom acht forten van dit werelderfgoed aan een nieuw levensperspectief. In een halfjaar tijd worden ze klaargestoomd voor een vakopleiding of een baan.

Stichting Herstelling

Op een zachte behandeling hoeven de moeilijk plaatsbare werkloze jongeren niet te rekenen. “We zijn een reïntegratiebedrijf, geen welzijnorganisatie. Wij zijn veeleisend, niet zo vriendelijk en niet zo begripvol”, zegt directeur Albert van der Lugt van Stichting Herstelling. “Drie keer te laat? Dan lig je eruit.” Het klinkt streng. Toch handelt hij juist uit een grote sociale betrokkenheid. De ‘jongens’, zoals hij ze noemt, moeten zichzelf leren bedruipen.

Je zou het niet zeggen, maar Fort Nigtevecht ligt slechts twee kilometer van de Bijlmermeer. Je waant je in een heel andere omgeving ver weg in de provincie. Een oase van rust, een grote plas met kwakende kikkers. Alleen laag overkomende vliegtuigen herinneren eraan dat je nabij de stad bent. “De natuur en het platteland zijn eye-openers voor de jongens. Velen zijn nooit buiten Amsterdam geweest”, vertelt directeur Albert van der Lugt. “Ze leren hier op het terrein van Natuurmonumenten anders tegen de natuur aankijken. We leren ze dat ze geen blikjes mogen weg gooien en waaróm dat verkeerd is.”

Op het dak van het fort is een groepje jongens onder deskundige begeleiding van een werkmeester aan het dakdekken. “Voor dit soort vaklieden, met een enorme staat van dienst, hebben de jongens groot ontzag.” Het is een aardige bijkomstigheid dat ook deze werkmeesters door Herstelling aan de slag komen. Het zijn vooral WAO’ers, die arbeidsongeschikt zijn geraakt in de bouw, de groenvoorziening en dergelijke. Het zijn mannen met een anti-aanbaklaag, die niet snel aangebrand raken als ze met deze jongens omgaan.

Van der Lugt laat zien wat er allemaal moet gebeuren. “Sinds het vertrek van defensie in 1950 is er niets meer gedaan. Kijk, alle luiken zijn vastgeroest. Het is ontzettend veel werk om alles los te maken, te ontroesten en de schietgaten open te krijgen. Allemaal handwerk.” Als het klaar is worden de loodzware luiken weer in de oorspronkelijke kleur geschilderd. “Wat we hier eigenlijk doen is een stuk bouwarcheologie behouden. Dit fort is heel bijzonder. Het is een van de eerste betonnen gebouwen van Nederland”, weet Van der Lugt die zich flink in de geschiedenis van de linie heeft verdiept. “De jongens helpen voorkomen dat het verder in

verval raakt. Het geeft hun een stuk zelfrespect, iets wat ze voorheen vaak misten.” De jongeren hebben een arbeidscontract bij bureau Maatwerk Amsterdam, een afdeling van de gemeente. Ze vallen onder de Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW) en zijn op basis hiervan uitgeleend aan Stichting Herstelling. Van der Lugt: “In dit project snijdt het mes aan vier kanten. Neem de situatie hier bij Fort Nigtevecht. We verrichten werk voor Natuurmonumenten die geen geld heeft om de gebouwen te repareren. Het dak was zo rot als een mispel. Een dakdekkerbedrijf levert een werkmeester – uit welbegrepen eigenbelang overigens – die onder de jongens geschikte nieuwe personeelsleden voor het bedrijf zoekt. De jongens leiden we dus heel direct naar een baan en de Sociale Dienst Amsterdam heeft uiteindelijk minder werklozen in de computer staan en hoeft dus minder uitkeringen te betalen.”

Wild, ruig en spannend

Zeven jaar geleden had Amsterdam circa duizend van dit soort niet plaatsbare jeugdige werklozen. “Het gaat dan echt om de moeilijkste gevallen, want in deze krappe arbeidsmarkt moet er heel wat aan de hand zijn om niet aan het werk te komen. We kregen ze niet aan de gang”, vertelt Van der Lugt, destijds hoofd van de afdeling projectontwikkeling van de gemeentelijke sociale dienst, het latere zelfstandige bureau Maatwerk. “We waren koortsachtig op zoek naar werk voor deze mensen. Op een winterdag was ik aan het schaatsen en zag een soort heuvel. ‘Wat zou dat nou zijn?’, vroeg ik me af. Ik ben de wal opgeklommen. ‘Dit is prachtig’, dacht ik, ‘wild, ruig en een beetje spannend’. Ideaal, ook omdat we de jongens er goed in de gaten zouden kunnen houden.” Van der Lugt ging op onderzoek uit. De locatie bleek Fort Abcoude te zijn, een van de 42 forten in een linie van 132 kilometer rondom de stad: het Unesco-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam. Van der Lugt zocht contact met de provincie Noord-Holland, waar veel aandacht wordt besteed aan het probleem van werkloosheid en sociaal-economische achterstanden. Samen met de gemeente Amsterdam en bureau Maatwerk nam de provincie het initiatief om een werkgelegenheidsproject van het herstel van De Stelling te maken; de stichting Herstelling was geboren.

Kansarme
jongeren
werken aan
hun toekomst
in de Stelling
van
Amsterdam

Van der Lugt werd directeur. Hij is er geknipt voor. Hij mag dan wel twintig jaar bij de gemeente in dienst zijn, van oorsprong is hij een gewone arbeidersjongen. Op zijn vijftiende kwam hij van de toenmalige ambachtsschool in de bouw als aspirant-gezel. Zijn sociale betrokkenheid ontwikkelde hij in de destijds bloeiende vakbeweging. Werkloosheid heeft hij aan den lijve ondervonden, in de jaren zeventig tijdens de crisis in de bouwnijverheid. “Ik weet dus wat dat is.” Wat Van der Lugt echter voor heeft op deze jongeren is dat hij voldoende bagage had om zijn eigen situatie te verbeteren. Hij ging sociologie studeren en kwam aan de slag bij de gemeente in de werkloosheidsbestrijding. De jongeren van de Herstelling missen die bagage, en hij wil ze met het project graag wat meegeven.

Werkspport

Kern van de aanpak is dat de jongens in een halfjaar tijd sociale basisvaardigheden leren en een vakoriëntatie krijgen op onder meer timmeren, metselen, schilderen en groenvoorziening. “Ze moeten op tijd komen en niet meteen beginnen te slaan als iemand het niet met ze eens is. Eén keer te laat betekent loonkorting, drie keer te laat is eruit. Druggebruik is verboden. We onderhandelen niet, zoals velen op straat gewend waren om dealtjes te maken.”

Eens in de drie weken krijgen ze ‘werkspport’ in het Sportfort. Veel jongens hebben een slechte conditie en weten niet hoe ze verantwoord moeten heffen en tillen, of hoe ze steigers en vlotten kunnen bouwen. “We doen activiteiten waarvan ze profijt hebben in hun werk, maar waarbij ze ook moeten samenwerken. Ze krijgen ook judo, waarmee ze leren elkaar op een mannelijke manier aan te raken, zonder bang te hoeven zijn dat anderen vinden dat ze mietjes zijn.”

Van der Lugt ziet dat de jongens tijdens hun periode op de forten rustiger en socialer worden. Hier regeert niet de wet van de stadsjungle. “Ze leren met elkaar communiceren over werk, en dat je in je werk op anderen aangewezen bent. Op het dak kun je het niet alleen af.”

Zeventig procent van de jongeren haalt de eindstreep. Na hun vertrek worden ze nog een halfjaar begeleid. Meestal doen ze dan een vakopleiding in de tijd van de baas. Hoeveel jongens het in de maatschappij redden, weet Van der Lugt niet. “Soms kom

ik ze in de stad tegen achter een kindervan of op de steiger, maar ik weet dat een enkeling ook op een akelige manier aan zijn einde is gekomen.”

Internationale samenwerking

De Herstelling lijkt uniek. Voor Nederland is het dat ook. Maar onafhankelijk zijn in Duitsland en Denemarken soortgelijke projecten opgezet. In Denemarken zette een gepensioneerd generaal het fortenproject Vestfolden bij Kopenhagen op. Het Duitse project Arbeit und Lernen in Hamburg zet drop-outs aan werken bij de restauratie van concentratiekamp Neuengamme. En ook Antwerpen heeft belangstelling voor de Nederlandse aanpak.

“Het is heel leuk om te ontdekken dat anderen hetzelfde doen. We hebben een contract ondertekend om gezamenlijk kennis en ervaring uit te wisselen, conferenties en werkkampen te organiseren. We gaan ook een gemeenschappelijke website maken en samen Europese subsidies aanvragen.”

Van der Lugt reist nu af en toe naar het buitenland. We gaan met een groep naar Neuengamme in het kader van internationale samenwerking. De jongeren, vooral de allochtonen, kunnen zich er inleven in de Europese gedachte. Maar vooral kunnen ze er ervaren waartoe fascisme, vooroordelen en uitsluiting leiden. Als voorbereiding op de reis zijn we met hen naar het Verzetsmuseum in Amsterdam geweest. Dat was heel bijzonder.”

In opdracht van de provincie Noord-Holland onderzoekt Stichting Herstelling nu ook de mogelijkheden van een project op Curaçao en Suriname. “Behalve dat we moeilijke jongeren dáár aan het werk zouden kunnen krijgen en daarmee migratie kunnen beperken, kunnen we het project ook inzetten als een inburgeringstraject. Besluiten jongeren toch naar Nederland te gaan, dan zijn ze beter voorbereid. We kunnen ze bij aankomst opvangen en voorkomen dat ze gelijk in verkeerde handen vallen.” De overzeese projecten vorderen zeer moeizaam, erkent Van der Lugt. De provincie is bereid financieel de helpende hand te bieden en het bedrijfsleven daar wil ook meedoen. Maar zolang het daar ontbreekt aan politiek draagvlak, blijven de plannen steken in goede bedoelingen.

Stichting Herstelling

Albert van der Lugt
Vestingplein 1, 1398 VE Muiden
t 0294 265 683
i www.herstelling.nl